

УДК 34.05(73+71+410+436):001.891"18/19":378.014.3(477)

МОДЕЛІ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В ДЕЯКИХ АНГЛОМОВНИХ КРАЇНАХ ТА ЇХНЯ РЕЛЕВАНТНІСТЬ ДЛЯ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВНИЧОЇ ШКОЛИ

Володимир Кахнич

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: volodymyr.kakhnych@lnu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-1446-8387*

Досліджено формування та еволюцію юридичної освіти в англomовних країнах – США, Канаді, Англії та Австралії – у XIX–XX ст. Проаналізовано інституційні моделі підготовки юристів, з'ясовано ролі університетів, професійних корпорацій та механізмів регулювання доступу до правничої діяльності. На основі історико-правових джерел та сучасної наукової літератури простежено різні траєкторії розвитку правничої освіти в умовах становлення демократичних інститутів, професіоналізації юридичної спільноти та зростання соціального запиту на фахову правову допомогу.

Особливу увагу приділено аналізу ранньої американської моделі, яка до кінця XIX ст. характеризувалася децентралізацією, комерційністю та відкритим доступом до професії. Розглянуто роль приватних юридичних шкіл, специфіку *diploma privilege*¹ («допуск до адвокатури за дипломом без складання бар-іспиту») та подальшу стандартизацію через запровадження *bar exam*² (іспит на адвоката) і діяльність Національної конференції з бар-екзаменів у XX ст. Порівняно з цим канадська модель розвивалася під домінуванням професійних асоціацій *law societies*³ (органи професійного самоврядування), що забезпечувало корпоративний характер регулювання і зумовило уповільнену академізацію юридичної освіти [11].

Англійська система тривалий час ґрунтувалася на традиціях *Inns of Court*⁴ (корпорації баристерів), що забезпечували професійну підготовку поза університетами. Лише у XX ст.

---

¹ *Diploma privilege* (привілей диплому) – це система в США, яка дозволяє випускникам певних (зазвичай місцевих) юридичних шкіл відразу стати адвокатами та отримати право практикувати право без складання обов'язкового екзамену на адвокатуру (*bar exam*).

² Іспит на адвокатуру (*Bar Exam*) – це комплексний і складний іспит у США та інших країнах, що перевіряє здатність кандидата застосовувати правові норми на практиці, складається з письмових есе та тестування, часто займає два дні, вимагає глибоких знань матеріалу та високої швидкості друку, а його успішне складання відкриває шлях до отримання адвокатської ліцензії.

³ Професійні асоціації (*Law Societies*) – це організації, що об'єднують юристів (адвокатів, суддів, правників), таких як Міжнародна асоціація юристів (ІВА) чи національні органи на кшталт {[Link: Законне товариство \(Англія\) та Баристерська рада \(Англія\)](#)}, що регулюють професію, забезпечують етичні стандарти, організують навчання та представляють інтереси юристів на національному та міжнародному рівнях. Їхні функції включають ліцензування, дисциплінарний контроль, захист прав споживачів юридичних послуг та сприяння професійному розвитку.

⁴ *Inns of Court* (Судові іні) – це чотири історичні професійні асоціації (корпорації) у Лондоні, до яких зобов'язаний належати кожен баристер (адвокат вищого рангу) в Англії та Уельсі для отримання права на практику. Вони регулюють допуск до адвокатури, забезпечують навчання, бібліотеки, житло та харчування для своїх членів.

вона почала переходити до формалізованих академічних програм і стандартизованих професійних курсів. Австралія сформувала змішану модель, у якій університетська юридична освіта поєднана зі стандартизованими професійними вимогами, зокрема через систему «Priestley 11» [17] (*перелік обов'язкових академічних предметів*).

Обґрунтовано, що, попри спільні тенденції інституціоналізації та професіоналізації, кожна країна зберегла власну історичну логіку розвитку. Порівняння цих моделей дозволяє визначити потенційно релевантні підходи для модернізації юридичної освіти в Україні, зокрема підвищення вимог до професійної компетентності, розвиток практико-орієнтованого навчання та інтеграцію університетських і професійних стандартів.

Ключові слова: юридична освіта, англійські країни, правова система, бар-екзамен, професіоналізація, стандартизація, університетська модель, правнича підготовка.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2026.82.085>

Проблематика формування та еволюції юридичної освіти є однією з центральних у сучасній історико-правовій науці, оскільки якість підготовки правників безпосередньо впливає на ефективність функціонування правової системи, рівень професіоналізації юридичної спільноти та стан демократичних інституцій. Те, як організовано процес передачі правових знань і професійних навичок, визначає якість судової практики, рівень доступності правосуддя та здатність правової системи адаптуватися до соціальних змін. У цьому контексті порівняльне дослідження моделей юридичної освіти різних країн набуває особливої актуальності, оскільки дає змогу виявити спільні тенденції, національні особливості та можливі напрями модернізації власних освітніх підходів [25].

У XIX–XX ст. у правових системах – США, Канада, Англія та Австралія – сформували різні, хоча й взаємопов'язані моделі юридичної підготовки. Їхня специфіка зумовлювалася поєднанням історичних традицій, особливостей професійної організації та соціально-економічних умов. Дослідження цих моделей є важливим не лише з погляду історичного порівняння, а й у контексті сучасної трансформації юридичної освіти в Україні, яка інтегрується у європейський і глобальний правничий простір [9].

Американська модель XIX ст. відзначалася децентралізацією, впливом ринкових чинників та мінімальними бар'єрами доступу до професії. Приватні юридичні школи відігравали провідну роль, тоді як університети лише поступово зміцнювали свої позиції. Лише у XX ст. США перейшли до професійної стандартизації, широкого застосування бар-екзамнів і поступового зникнення практики *diploma privilege*. Такий перехід відображав загальні процеси професіоналізації юридичної спільноти [12].

Канадська модель розвивалася інакше: тут домінували професійні асоціації *law societies*¹, які контролювали доступ до адвокатури, тоді як університети тривалий час відігравали другорядну роль. Лише у XX ст., з розширенням мережі юридичних шкіл, вони стали ключовими інституціями підготовки, хоча провінційна автономія та корпоративний характер регулювання збереглися [8].

---

¹ «Law society» (Юридичне товариство/Спілка правників) – це професійна асоціація або організація, що представляє інтереси юристів (соліситорів та/або адвокатів) у певній юрисдикції, надає їм підтримку, встановлює професійні стандарти, сприяє правовим реформам та виступає посередником між юристами та урядовими структурами, що часто є ключовим елементом правової системи.

Англія, навпаки, тривалий час підтримувала корпоративну, традиціоналістську модель, у центрі якої перебували *Inns of Court*. Її поступова академізація у XX ст. супроводжувалася створенням професійних курсів та уніфікацією вимог до підготовки баристерів і соліситорів.

Австралія сформувала змішану модель, у якій університетська юридична освіта поєднана зі стандартизованими професійними вимогами, зокрема через у, що забезпечує єдиний перелік дисциплін на національному рівні [13].

Для України ці моделі є важливим джерелом порівняння та орієнтиром для модернізації правничої освіти. З огляду на історичну спадщину та сучасні виклики, вивчення досвіду США, Канади, Англії та Австралії дозволяє визначити можливі шляхи гармонізації національної системи, підвищення її якості та відповідності міжнародним стандартам.

Еволюція юридичної освіти в США, Канаді, Англії та Австралії (XIX–XX ст.)

Питання розвитку юридичної освіти в деяких англомовних країнах у XIX–XX ст. невіддільне від ширших процесів професіоналізації, інституціоналізації та демократизації доступу до правничої професії. У фокусі уваги – три пов'язані виміри: (а) роль університетів у підготовці правників; (б) механізми допуску до професії (іспити, стажування, корпоративний контроль); (в) баланс між академічною та практичною складовою навчання. Порівняння США, Канади, Англії та Австралії дає можливість виявити спільні тенденції та локальні відмінності – від ринково орієнтованої американської моделі XIX ст. до більш уніфікованих стандартів XX ст., включно з регуляторними реформами та національними вимогами до компетентностей випускників [14; 15].

У першій половині та середині XIX ст. американська юридична освіта розвивалася в умовах децентралізації та інституційного різноманіття. Поряд із поодинокими університетськими програмами значну роль відігравали приватні (часто комерційні) юридичні школи, а традиційний шлях «reading law» («читання закону») – тобто наставницьке навчання при практикуючих юристах – залишався поширеним каналом входження до професії. Класичне дослідження Альфреда Занцінгера Ріда «Підготовка для державної юридичної професії : історичний розвиток та основні сучасні проблеми юридичної освіти у Сполучених Штатах: з деяким оглядом умов в Англії та Канаді» засвідчує, що станом на 1860 р. у США діяла лише 21 юридична школа в структурі університетів – показник, який ілюструє повільний темп академічної інституціоналізації права в той період [10; 14].

Нормативні бар'єри для вступу до професії загалом були невисокими. У більшості юрисдикцій не існувало вимоги щодо обов'язкової університетської освіти, а мінімальні кваліфікаційні критерії запроваджували лише окремі штати. За підрахунками Ріда, у 1860 р. 9 із 39 юрисдикцій запроваджували бодай якісь формальні додаткові вимоги до кандидатів. На цьому тлі почала оформлюватися практика *diploma privilege* – визнання університетського (чи шкільного) диплому як достатньої підстави для допуску без додаткового іспиту. Однією з найбільш ранніх згадок про застосування подібної моделі є Вірджинія (1842), однак поширення привілею йшло поволі й залишалося обмеженим до останньої третини XIX ст. [14].

Американська специфіка полягала у поєднанні ринкової логіки (конкуренції інституцій, платних приватних шкіл, гнучких навчальних планів) із низьким регуляторним порогом входу до професії. Це забезпечувало широкі можливості для мобільності, але піднімало питання про єдність стандартів підготовки та якість професійної компетентності випускників.

США у XX ст.: від розквіту *diploma privilege* до стандартизації бар-іспитів

На межі XIX–XX ст. у США посилювався курс на професіоналізацію та уніфікацію вимог. *Diploma privilege*, що досяг піку в 1879–1917 рр., поступово втрачає вплив після 1920-х років, зокрема й унаслідок позиції Американської асоціації адвокатів [20; 16] (ABA), яка в 1921 р. чітко окреслила орієнтацію на письмові екзамени та зовнішню перевірку компетентностей. У 1931 р. створення Національної конференції з бар-екзаменів [23] започаткувало довгу хвилю стандартизації, що в другій половині XX ст. матеріалізувалася у запровадженні – багатокomпонентної моделі оцінювання знань, етики й практичних навичок [19].

До кінця XX ст. майже всі штати перейшли на обов'язкові бар-екзамени, тоді як *diploma privilege* збереглося лише винятково (класичний приклад – Вісконсин). У науковій літературі ці зміни інтерпретуються як зсув від ліберального доступу до професії до високого рівня стандартизації, що водночас закріпив провідну роль університетів як інституцій базової підготовки правників [18].

Канада: корпоративний контроль, провінційні відмінності та поступова академізація

Канадська траєкторія суттєво відрізнялася від американської. Впродовж XIX ст. і значною мірою у XX ст. провінційні адвокатські корпорації *law societies* контролювали допуск до професії, встановлюючи вимоги до стажування, іспитів і практичних навичок. Квебек став винятком з огляду на ранню університетську інституціоналізацію (створення юридичної школи при Університеті Макгілла у 1848 р.), тоді як в Онтаріо та ряді інших провінцій університети тривалий час відігравали другорядну роль порівняно зі стажуванням та іспитами під егідою *law societies* [21].

Попри поодинокі епізоди лібералізації (на кшталт норм Нової Шотландії в середині XIX ст.), корпоративний характер регулювання доступу до адвокатури зберігався, а спроби демократизації адвокатської монополії не призвели до радикальних перетворень. Після Другої світової війни простежувалося масштабне розширення університетських програм права: до кінця XX ст. кількість юридичних факультетів зростає, а модель підготовки усталилася як комбінація університетського курсу та обов'язкового стажування (артиклінгу) у відповідних провінціях [5].

У підсумку канадська система досягла балансу між академізацією (розбудова університетських шкіл права) і збереженням провінційної автономії у регулюванні входу до професії, що вирізняє її від американської національної стандартизації.

Англія у XIX–XX ст.: від корпоративної традиції до контрольованої академізації

Англійська модель юридичної підготовки впродовж XIX ст. залишалася переважно корпоративною. Центральними інституціями були *Inns of Court*, які здійснювали контроль над доступом до професії баристера через внутрішні процедури, звичаї та наставництво, тоді як університетські студії права тривалий час не були обов'язковим елементом професійної траєкторії. Навчання мало яскраво виражений практичний і традиціоналістський характер; соціальні бар'єри та вимоги до належності до професійної корпорації підтримували закритість системи [2].

У XX ст., особливо з 1980–1990-х рр., ця модель почала трансформуватися у напрямі формалізованої професійної освіти, коли університетські ступені поступово поєднали з обов'язковими професійними курсами (для баристерів – *Bar Professional Training Course* (Професійний курс підготовки адвокатів); для соліситорів – *Legal Practice Course* (Курс юридичної практики) та розбудовою регуляторного нагляду професійних органів. Так виникла змішана система: університетська правнича освіта як інтелектуальна база + професійні модулі/стажування як перевірка практичних компетентностей.

Австралія: університетська домінанта та «Priestley 11»

Австралійський шлях поєднав ранню університетську інтеграцію з поступовим інституційним оформленням практичної підготовки (*Professional Legal Training*) [24]. Від кінця XIX – початку XX ст. відбувався перехід від приватних і напівформальних форм навчання до університетських програм, які закріпилися, як основний канал входу до професії. Важливою віхою стали так звані «Priestley 11» – національно узгоджений перелік одинадцяти базових дисциплін, необхідних для акредитації юридичних програм (початково вироблений у 1990-х рр. і надалі актуалізований), що сприяв уніфікації академічних вимог у масштабі країни.

Паралельно розвивалася практична складова – від клінічної освіти до структурованих програм професійної підготовки, що забезпечили зв'язок між теорією права й вимогами реальної практики. У підсумку австралійська модель постала як інтегрована система, де університетська домінанта збалансована регуляторними стандартами та професійним тренінгом [24].

Порівняння чотирьох моделей унаочнює кілька закономірностей. По-перше, США пройшли шлях від децентралізованого, ринкового поліцентризму (XIX ст.) до високого рівня стандартизації (XX ст.) з домінуванням університетських програм і обов'язкових бар-екзаменів [3].

По-друге, Канада зберегла корпоративний контроль професії через *law societies* і водночас у післявоєнний період здійснила масштабну академізацію через розбудову університетських факультетів права. Її особливість – провінційна автономія й різноманіття моделей, що відрізняє канадський контекст від американського «національного тестування» [21].

По-третє, Англія довго підтримувала традиціоналістську корпоративність *Inns of Court* і лише наприкінці XX ст. сформувала інституційну зв'язку університетських програм із професійними курсами, перейшовши до контрольованої академізації [22].

По-четверте, Австралія продемонструвала інтеграційну модель, де університетська домінанта поєднана з національними професійними стандартами «Priestley 11» і практичним тренінгом, що забезпечило узгодженість навчальних планів і відповідність вимогам правничого ринку [24].

Узагальнюючи, можна говорити про єдину магістральну тенденцію XX ст. – становлення інституційних стандартів (екзамени, акредитація, професійні кодекси) та посилення ролі університетів, але з локальною специфікою механізмів допуску, ролі професійних корпорацій і темпів реформ.

Релевантність для України та можливі напрями адаптації

Українська правнича освіта, зокрема в контексті історії та сучасних трансформацій Львівського університету, може критично осмислити кілька уроків деяких англійських країн та їх моделей:

Гармонізація стандартів як запобіжник фрагментації якості підготовки (американський досвід; австралійські «Priestley 11») [7].

Комбінація академічної та практичної підготовки (клінічна освіта, стажування, моделювання процесуальних дій), що довела свою ефективність у Канаді та Австралії.

Прозорий іспитовий контроль етики та практичних навичок, як інструмент забезпечення довіри до професії.

Поважання інституційної спадщини при впровадженні реформ (англійський досвід поєднання історичних інституцій із новими професійними курсами).

Таке поєднання університетської домінанти з професійною перевіркою компетентностей і регуляторною узгодженістю може сприяти підвищенню якості правничої підготовки, розширенню практикоорієнтованого навчання та наближенню до міжнародних стандартів без втрати національної ідентичності [2].

Висновки. Порівняльний аналіз становлення та розвитку юридичної освіти у США, Канаді, Англії та Австралії в XIX–XX ст. засвідчує, що еволюція правничої підготовки в деяких англомовних країнах хоча й розвивалася у спільному напрямі інституціоналізації та професіоналізації, але мала суттєві національні особливості. Усі чотири моделі демонструють поступове посилення ролі університетів, упровадження формалізованих вимог до допуску до професії та зростання значення професійних стандартів, однак природа та темпи цих змін значною мірою відрізнялися.

Американська система пройшла шлях від децентралізованої моделі XIX ст., що ґрунтувалася на приватних школах і низьких регуляторних бар'єрах, до сформованої у XX ст. структури з високим рівнем стандартизації, домінуванням університетської освіти та багаторівневими бар-екзаменами. Відмова від *diploma privilege*, посилення ролі Американської асоціації адвокатів і діяльність Національної конференції з бар-екзаменів стали ключовими чинниками формування сучасної системи правничої підготовки в США. Американська модель сьогодні є прикладом поєднання академічності, професійного контролю та уніфікованих національних вимог.

Канадська правнича освіта, навпаки, тривалий час розвивалася під домінуванням професійних корпорацій – *law societies*, що визначало корпоративний характер доступу до професії. Попри поступову академізацію та розбудову університетських юридичних факультетів у XX ст., Канада зберегла провінційну автономію та різноманітність моделей підготовки юристів. Її система сьогодні поєднує університетське навчання зі стажуванням і професійною атестацією, що забезпечує баланс між академічними знаннями та практичними навичками.

Англійська модель, яка впродовж XIX ст. залишалася глибоко вкоріненою в традиціях *Inns of Court*, лише у XX ст. перейшла до контрольованої академізації з упровадженням професійних курсів для баристерів і соліситорів. Цей шлях демонструє поєднання історичних інституцій з модернізаційними процесами, що дозволило зберегти професійні традиції та водночас забезпечити необхідну стандартизацію підготовки.

Австралія сформувала інтеграційну модель, у якій університетська домінанта поєднана з національними професійними вимогами, насамперед через систему «Priestley 11» та розбудову програм практичної юридичної підготовки. Австралійський досвід показує ефективність гармонізації академічного та практичного компонентів.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що, попри спільний напрям розвитку – зростання ролі університетів, нормативну уніфікацію та посилення контролю професійних органів, – кожна країна виробила власну модель правничої освіти, зумовлену історичними, соціальними та інституційними факторами. Зіставлення цих моделей є цінним для сучасної України, яка перебуває у процесі реформування правничої освіти. Досвід англосаксонських країн може бути корисним у питаннях стандартизації, впровадження професійних іспитів, розвитку клінічної освіти та оптимального поєднання академічних і практичних компонентів у підготовці майбутніх юристів.

Список використаних джерел

- 1 'Complicitous and Contestatory' A Critical Genre Theory Approach to Reviewing Legal Education in the Global, Digital Age Jane Ching and Paul Maharg. 239–258 p.
- 2 A critical analysis of the role of legal higher education and training in the institutionalisation of the English legal profession: quo vadis for English law schools? Andra le Roux-Kemp. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03069400.2024.2353990>.
- 3 Abel R. American Lawyers. New York : Oxford University Press, 1989. 406 p. URL: https://books.google.com.ua/books?id=83M8DwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false.
- 4 American Bar Association. Reports of the American Bar Association. 1921. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/Annual_Report_of_the_American_Bar_Association/AIAAJ?hl=ru&gbpv=1&dq=American+Bar+Association.+Reports+of+the+American+Bar+Association.+1921.&pg=PA375&printsec=frontcover.
- 5 'Complicitous and Contestatory' A Critical Genre Theory Approach to Reviewing Legal Education in the Global, Digital Age Jane Ching and Paul Maharg. URL: https://assets.cambridge.org/97811084/68879/frontmatter/9781108468879_frontmatter.pdf.
- 6 Сюзан Кетчер. Юридична підготовка у Сполучених Штатах. URL: <https://wilj.law.wisc.edu/wp-content/uploads/sites/1270/2012/02/katcher.pdf>.
- 7 Developing 'NextGen' Lawyers through Project-Based Learning Anna Carpenter. URL: https://assets.cambridge.org/97811084/68879/frontmatter/9781108468879_frontmatter.pdf.
- 8 Elgar Concise Encyclopedia of Legal Education. Edward Elgar Publishing, 2025. P. 49–52.
- 9 Friedman L. M. A History of American Law. Oxford, 2019. 828 p. URL: https://www.google.com.ua/books/edition/A_History_of_American_Law/3mitDwAAQBAJ?hl=ru&gbpv=1&dq=Friedman+L.+M.+A+History+of+American+Law.+Oxford,+2019.+828p.&printsec=frontcover.
- 10 Підготовка для державної юридичної професії : історичний розвиток та основні сучасні проблеми юридичної освіти у Сполучених Штатах: з деяким оглядом умов в Англії та Канаді. URL: https://books.google.com.ua/books/about/Training_for_the_Public_Profession_of_th.html?id=9woWAAAAIAAJ&redir_esc=y.
- 11 Friedman L. M. A History of American Law. New York, 2005. P. 265–290. URL: https://assets.cambridge.org/97811084/68879/frontmatter/9781108468879_frontmatter.pdf.
- 12 Katcher S. Legal Training in the United States: A Brief History. Wis. Int'l L. J., 2006. URL: <https://wilj.law.wisc.edu/wp-content/uploads/sites/1270/2012/02/katcher.pdf>.
- 13 Legal Profession Uniform Admission Rules 2015, Schedule 1 ("Prescribed Areas of Knowledge"). URL: <https://legalservicescouncil.org.au/documents/uniform-principles-for-assessing-qualifications-of-overseas-applicants-for-admissions-to-the-australian-legal-profession.pdf>.
- 14 Reed A. Z. Training for the Public Profession of the Law: Historical Development and Principal Contemporary Problems of Legal Education in the United States. New York : Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching, 1921. 498 p.
- 15 Stevens, Robert. Law School: Legal Education in America from the 1850-s to the 1980-s. Chapel Hill : University of North Carolina Press, 1983. 334 p.
- 16 Американська асоціація юристів бореться за юридичну професію. URL: <https://www.americanbar.org/en/>.
- 17 Воронцова К. Загальна характеристика вищої юридичної освіти Великої Британії. *Молодь і ринок*. 2015. Вип. 5 (124). С. 151–156.
- 18 Допуск до юридичної практики у Вісконсині. URL: <https://www.wicourts.gov/services/attorney/bar.htm>.
- 19 Історія іспиту на адвоката в США, частина I – Вартові закону 13 лютого 2024 року – Сара Фрідман. URL: <https://blogs.loc.gov/law/2024/02/the-history-of-the-u-s-bar-exam-part-i-the-laws-gatekeeper/>.

- 20 Історія іспиту на адвоката: короткий огляд. URL: <https://legal.uworld.com/bar-exam/history/>.
- 21 Історія юридичного факультету Макгілла. Будуємо майбутнє на міцних традиціях. URL: <https://www.mcgill.ca/law/about/history>.
- 22 Історія юридичної освіти у Великій Британії. URL: <https://uollb.com/blogs/uol/history-of-legal-education-in-uk>.
- 23 Про Національну конференцію екзаменаторів адвокатської діяльності. URL: <https://www.ncbex.org/>.
- 24 Роль практичної юридичної підготовки у професійній юридичній освіті. URL: <https://lsj.com.au/articles/the-role-of-practical-legal-training-in-professional-legal-education/>.
- 25 Сушенко В. М. Сучасні проблеми реформування юридичної освіти і науки в Україні. URL: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2007/69-56-33.pdf>.
- 26 Чупринський Б. Правова культура як основний складник професійної культури юриста. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2013. Вип. 27. С. 110–114.

References

1. *'Complicitous and Contestatory' A Critical Genre Theory Approach to Reviewing Legal Education in the Global, Digital Age* Jane Ching and Paul Maharg.
2. *A critical analysis of the role of legal higher education and training in the institutionalisation of the English legal profession: quo vadis for English law schools?* Andra le Roux-Kemp. Retrieved from <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/03069400.2024.2353990>.
3. Abel, R. (1989). *American Lawyers*. New York : Oxford University Press/ Retrieved from. Retrieved from https://books.google.com.ua/books?id=83M8DwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false.
4. *American Bar Association. Reports of the American Bar Association*. 1921. Retrieved from https://www.google.com.ua/books/edition/Annual_Report_of_the_American_Bar_Association/FoQ8AAAAIAAJ?hl=ru&gbpv=1&dq=American+Bar+Association.+Reports+of+the+American+Bar+Association.+1921.&pg=PA375&printsec=frontcover.
5. *Complicitous and Contestatory' A Critical Genre Theory Approach to Reviewing Legal Education in the Global, Digital Age* Jane Ching and Paul Maharg. Retrieved from https://assets.cambridge.org/97811084/68879/frontmatter/9781108468879_frontmatter.pdf.
6. *C'iuzan Ketcher Yurydychna pidhotovka u Spoluchenykh Shtatakh*. Retrieved from <https://wilj.law.wisc.edu/wp-content/uploads/sites/1270/2012/02/katcher.pdf>.
7. *Developing 'NextGen' Lawyers through Project-Based Learning* Anna Carpenter. Retrieved from https://assets.cambridge.org/97811084/68879/frontmatter/9781108468879_frontmatter.pdf.
8. *Elgar Concise Encyclopedia of Legal Education*. Edward Elgar Publishing, 2025, 49–52.
9. Friedman, L. M. (2019). *A History of American Law*. Oxford. Retrieved from https://www.google.com.ua/books/edition/A_History_of_American_Law/3mitDwAAQBAJ?hl=ru&gbpv=1&dq=Friedman+L.+M.+A+History+of+American+Law.+Oxford,+2019.+828p.&printsec=frontcover.
10. *Pidhotovka dlia derzhavnoi iurydychnoi profesii : istorychnyy rozvytok ta osnovni suchasni problemy iurydychnoi osvity u Spoluchenykh Shtatakh: z deiakym ohliadom umov v Anhlii ta Kanadi*. Retrieved from https://books.google.com.ua/books/about/Training_for_the_Public_Profession_of_th.html?id=9woWAAAAIAAJ&redir_esc=y.
11. Friedman, L. M. (2005). *A History of American Law*. New York, 265–290. Retrieved from https://assets.cambridge.org/97811084/68879/frontmatter/9781108468879_frontmatter.pdf.
12. Katcher, S. (2006). *Legal Training in the United States: A Brief History*. Wis. Int'l L.J. Retrieved from <https://wilj.law.wisc.edu/wp-content/uploads/sites/1270/2012/02/katcher.pdf>.
13. *Legal Profession Uniform Admission Rules 2015, Schedule 1 ("Prescribed Areas of Knowledge")*. Retrieved from <https://legalservicescouncil.org.au/documents/uniform-principles-for-assessing-qualifications-of-overseas-applicants-for-admissions-to-the-australian-legal-profession.pdf>.

14. Reed, A. Z. (1921). *Training for the Public Profession of the Law: Historical Development and Principal Contemporary Problems of Legal Education in the United States*. New York : Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching.
15. Stevens, Robert. (1983). *Law School: Legal Education in America from the 1850-s to the 1980-s*. Chapel Hill : University of North Carolina Press.
16. *Amerykans'ka asotsiatsiia iurystiv boret'sia za iurydychnu profesiuu*. Retrieved from <https://www.americanbar.org/en/>.
17. Vorontsova, K. (2015). Zahal'na kharakterystyka vyschoi iurydychnoi osvity Velykoi Brytanii. *Molod' i rynek*, 5 (124), 151–156.
18. *Dopusk do iurydychnoi praktyky u Viskonsyni*. Retrieved from <https://www.wicourts.gov/services/attorney/bar.htm>.
19. *Istoriia ispytu na advokata v SShA, chastyna I – Vartovi zakonu 13 liutoho 2024 roku - Sara Fridman*. Retrieved from <https://blogs.loc.gov/law/2024/02/the-history-of-the-u-s-bar-exam-part-i-the-laws-gatekeeper/>.
20. *Istoriia ispytu na advokata: korotkyj ohliad*. Retrieved from <https://legal.uworld.com/bar-exam/history/>.
21. *Istoriia iurydychnoho fakul'tetu Makhilla Buduiemo majbutnie na mitsnykh tradytsiakh*. Retrieved from <https://www.mcgill.ca/law/about/history>.
22. *Istoriia iurydychnoi osvity u Velykij Brytanii*. Retrieved from <https://uollb.com/blogs/uol/history-of-legal-education-in-uk>.
23. *Pro Natsional'nu konferentsiiu ekzamenatoriv advokats'koi diial'nosti*. Retrieved from <https://www.ncbex.org/>.
24. *Rol' praktychnoi iurydychnoi pidhotovky u profesijnij iurydychnij osviti*. Retrieved from <https://lsj.com.au/articles/the-role-of-practical-legal-training-in-professional-legal-education/>.
25. Suschenko, V. M. *Suchasni problemy reformuvannia iurydychnoi osvity i nauky v Ukraini*. Retrieved from <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2007/69-56-33.pdf>.
26. Chupryns'kyj, B. (2013). Pravova kul'tura iak osnovnyj skladnyk profesijnoi kul'tury iurysta. *Naukovyj visnyk Skhidnoevropejs'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, 27, 110–114.

**MODELS OF LEGAL EDUCATION
IN SOME ENGLISH-SPEAKING JURISDICTIONS
AND THEIR RELEVANCE TO THE REFORM
OF THE UKRAINIAN LAW SCHOOL**

Volodymyr Kakhnych

*Ivan Franko National University of Lviv,
1 Universytetska St., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: volodymyr.kakhnych@lnu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-1446-8387*

The article offers a comprehensive historical and legal study of the formation and evolution of legal education in some English-speaking countries – the USA, Canada, England and Australia – in the 19th and 20th centuries, and also situates these trajectories within a comparative framework. It traces how different historical conditions, social structures, institutional traditions and professional requirements influenced the organization of legal training, the formation of standards of legal education and the mechanisms governing entry to the legal profession. Particular attention is paid to the interaction of university institutions and professional bodies, as well as to analysing processes of standardization, professionalization and academization of legal knowledge in different national contexts.

The American model of the 19th century, based on decentralization, private commercial law schools and the tradition of "reading law", demonstrated a specific path of development compared to European legal systems. It is determined that in the USA, university legal education was not dominant during this period, and formal barriers to access to the profession remained minimal. Considerable attention is paid to the phenomenon of diploma privilege, which in some states allowed law school graduates to enter the legal profession without taking bar exams. The reasons for the slow spread of this practice in the 19th century are investigated, as well as its further transformation and almost complete disappearance in the 20th century, in connection with the strengthening of the regulatory role of the American Bar Association (ABA) and the National Conference on Bar Examiners (NCBE). It is shown that at the turn of the 19th–20th centuries, the USA moved from a liberal model of access to the profession to a rigidly standardized system of professional certification, which today is the basis of American legal education.

The Canadian model, unlike the American one, in the 19th–20th centuries was shaped by powerful professional corporations – law societies, which determined the rules of admission to the profession, requirements for internships, the structure of professional examinations and general standards of legal practice. In Canada, university legal education developed unevenly: in Quebec, an early academic tradition was formed, while in the English-speaking provinces, internships and professional training programs at bar associations dominated. The article examines the reasons for the slow academization of Canadian legal education, and also emphasizes that it was after the Second World War that universities became the leading centers of legal training, although professional corporations retained a key role in regulating the profession.

English legal education is shown as a model with deep-rooted corporate traditions of the Inns of Court, which for centuries provided training for barristers and controlled access to the profession. The analysis demonstrates that during the 19th century the English system remained almost completely independent of universities and was based on mentoring, practical classes and internal corporate procedures. In the 20th century it underwent significant reforms that led to gradual academization, the introduction of professional courses and the strengthening of the role of university legal training. The reasons for the transformation of the English model and its modern mixed character, which combines historical traditions and institutionally regulated professional standards, are analyzed.

The Australian model of legal education is considered as an example of an integrated approach that combines university academic training with a high level of professional standardization. Considerable attention is paid to the "Priestley 11" system – the national list of mandatory legal disciplines, which establishes uniform standards for the content of training in Australia. The development of Practical Legal Training (PLT) programs is also considered as a mechanism for aligning graduates' competencies with the requirements of legal practice.

It is summarized that all four models demonstrate a common vector of development – the transition from private, corporate and decentralized forms of training to standardized university systems. At the same time, national specificity and diversity of paths of institutional development are preserved. The comparative analysis carried out in the article allows to identify key historical patterns and identify elements that may be useful for reforming legal education in Ukraine, including standardization of curriculum content, improvement of professional certification mechanisms, development of clinical education and strengthening of ties between universities and professional corporations.

Keywords: legal education, English-speaking countries, legal system, bar exam, professionalization, standardization, university model, legal training.

*Стаття: надійшла до редакції 01.04.2026
прийнята до друку 16.04.2026*